

Puhe

Rakkaat ystävät!

Aluksi onnittelen illan isäntiä juhlapaikan strategisesti oivasta valinnasta.

Niille kansanedustajille, jotka kannattavat tsaarinaikaisten rötisköjen purkamista, sijainti modernin musiikkitalon tulevilla paikalla kertoo yhtiön pyrkimyksistä pysytellä ajan hermolla ja kehittää toimintaansa julkisen vallan erityisessä suojeluksessa kohti vauraampaa tulevaisuutta.

Niille kansan edustajille, jotka kannattavat historiallisesti arvokkaiden makasiinien säilyttämistä, paikka viestii yhtiön halusta kunnioittaa perinteitä ja rohkaista muitakin käyttämään näitä tiloja omien joukkotapahtumiensa foorumina.

Historian kunnioittaminen ja haluttomuus polkea paikallaan ovat tavoitteita, joiden samanaikainen toteuttaminen ei keneltä tahansa onnistu.

Syvällistä symboliikkaa kätkeytyy myös hallin alkupe räiseen tarkoitukseen. Viimeistelemättömät pinnat muistuttavat herkullisesti kustannustalon kyvystä kääntää aika ajoin rosoisestakin menneisyydestä johtuneet vaikeudet edukseen.

Kirjailijat vuorostaan vertautuvat koskettavasti niihin lähetyksiin, joita näissä tiloissa on yli sadan vuoden ajan säilytetty ja käsitelty. Tänä iltana läsnä on sekä saapuvaa tavaraa, loistavasta urasta haaveilevia lupauksia, että lähtevää tavaraa, aikaisemman tuotantonsa vangeiksi jämähtäneitä konkareita.

Mutta ei rahti enenkään ole siirtynyt junavaunusta toiseen itsestään. Kyllä siinä on tarvittu ja tarvitaan edelleen niin johtajien määrätietoista ohjausta kuin työntekijöiden ahkeraa kättä.

Vanhastaan olemme tienneet, että yhtiön päämääränä on aina ollut kirjallisuuden jalon asian edistäminen, kirjailijoiden tasapuolinen palveleminen ja yleisön toivomusten tinkimätön noudattaminen. Silti on sekä miellyttävää että turvallista kuulla, että nykyinen omistaja haluaa jatkaa samoilla linjoilla kallistamatta korvaansa muodikkaiden myyntikikkailujen houkutuksille. Kuusi vuosikymmentä on minunkin mielestäni pitkä aika huolimatta siitä, että omaa ikää on karttunut peräti kahdeksantoista vuotta enemmän. *Noblesse oblige*.

Kiitän myös siitä, että paikalle ei ole tilattu jousistoa, joka soittaa Schubertin *Neito ja kuoleman* hidasta osaa kuolettavan hitaasti. Monifunktionaalinen nuoriso-orkesteri huolehtii siitä, ettei mahdollinen haluttomuus tai peräti kyvyttömyys kepeään smooltookkiin paljastu eikä kiusallisia hiljaisuuksia pääse syntymään. Paikalle rientänyt media ei voi olla huomaamatta, että yhtiö seuraa aikaansa valppaasti. Jonkun nirppakorvaisen musiikinharrastelijan vaatimus, että

soitanta olisi jätetty kokonaan pois, on onneksi kaikunut kuuroille korville.

Solidaarinen tervehdykseni myös vieraille. Häikäistyn heidän luovasta tavastaan tulkita kutsussa mainittua toivomusta tummasta puvusta. Naisten päältä löytyy pitkää ja lyhyttä hametta, korkeaa ja matalaa korkoa, loistavia värejä ja hillittyä harmaata, kimmeltävää silkkiä ja arkista villaa. Miesten päältä löytyy naftaliinista kaivettua ykköspukua ja kiristäviä kauluksia, muodikkaasti kengän päälle taittuvaa housunlahjetta ja värikästä solmiota, nahkatakkia ja teräväkärkistä skoobarisaapikasta, raidallista marimekkoa ja rentoa rotestipaitaa.

Seuraavaksi silmäni osuvat lähimpänä esiintymislavaa sijaitseviin pöytiin. Syltityhtealla – termi on ehkä parempi jättää kääntämättä ruotsiksi – on koolla illan painavin eliitti eli ne, joiden jalka ei käy eivätkä sormet rummutta suggesttiivisen jytkeen tahdissa. Arvovaltaisten omistajan ja vielä arvovaltaisempien valtiovallan edustajien lisäksi näen niin johtoportaan kuin muutaman kirjailijan julkisuuden valokeiloista tuttuakin tutummat kasvat.

Kummina katossa leijuu Helsingin yliopiston kirjallisuuden laitoksen henki, joka varmistaa sen, että laadun moniselitteinen käsite ymmärretään oikealla tavalla.

Muiden pöytien ääreen ajautuneiden vieraiden seasta erotan vaikutusvallastaan tietoisien arvostelijan, vanhan viisaan muistelijan, nuoren palavakatseisen runoilijan, perhehelvettinsä paljastaneen tilittäjän, sisäisen minänsä kanssa painivan esikoiskirjailijan, nykyproosan ylittämättömän taitajan, Proust-genren suomalais-kansallisen uudistajan, tarkkanäköisyydestään ylpeän esseistin, vaikeatajuisuudestaan kuuluisan aforistikon, lapidaaristen lauseiden jalostajan, Volter Kilven manttelinperijän, ylittämättömän kääntäjävirtuoosin, karmaisevan jännityksen mestarin, hervottoman huumorin viljelijän, hellyttävien lastenkirjojen suoltajan, höpötyksiä halveksivan dokumentaristin, muistelmansa lähes valmiiksi saaneen julkikkisen ja eläytymiskykyisen haamukirjoittajan.

Innokas seurustelu ja naurunremahdukset kertovat siitä, että puheet kirjailijoiden keskinäisestä kateudesta ovat pelkkää panettelua.

Espression kera tarjottu suklaakonvehti palautti mieleeni ikivanhan jutun makeistehtailija Fazerista, jonka väitettiin valitelleen, että joka ikinen karamelli tuottaa tappiota. Kuinka on mahdollista, että yhtiö silti tuottaa voittoa, kyselivät asiantunteimmat kuluttajat. Tämä johtuu siitä, että yhteensä karamelleja myydään niin jumalattoman paljon, oli asiantunteva vastaus.

Kirjallisen urani alkuaikoina eräs suuremman ja vanhemman yhtiön edustaja valisti minua isällisesti, että jokainen alle tuhat kappaletta myynyt kirja tuottaa tappiota. Kuinka on mahdollista, että yhtiö silti tuottaa voittoa, olisin saattanut kysyä, mutta en kehdannut. Kotimatalla

ymmärsin syyksi sen, että yhteensä kirjoja myydään niin jumalattoman paljon.

On siis pelkästään luonnollista, että pääpöydissä istuvat ne kirjailijat, joiden kirjoja myydään enemmän kuin muissa pöydissä istuvien kirjailijoiden kirjoja yhteensä. Silloin tällöin julkisuuteen putkahtavat puheet siitä, että määrä ja laatu olisivat keskenään ristiriitaisia käsitteitä, ovat merkkejä anteeksiantamattomasta kyynisyydestä tai maallikkomaisesta tietämättömyydestä.

Ennen kustannuspäätökset teki yksi henkilö. Hänen sanastoaan olivat sivistys, edistys ja isänmaallisuus. Kirjat olivat kulttuuritekoja ja niitä myytiin kuin koruja. Tätä perinnettä illan isännät jatkavat määrätietoisesti, vaikka isänmaallisuus on ymmärrettävistä syistä saanut uutta sisältöä. Joissakin kilpailun uuvuttamissa firmoissa kustannuspäätöksiä tekevät lukemattomat henkilöt. Heidän sanastoaan ovat viihde, taantumus ja trendikkyys. Kirjat ovat tuotteita ja niitä myydään kuin grillimakkaraa.

Kirjailija käyttää vuoden tai kaksi kirjoittaakseen kirjan. Itsekritiikki kasvaa, hermoromahdus uhkaa eikä valmista tahdo tulla. Kustannustoimittaja käyttää minuutin tai kaksi sen käsittelyyn. Vuoroaan odottavien kirjojen pino karttuu tuhannen kappaleen vuosivauhdilla, hermoromahdus uhkaa eikä valmista tule milloinkaan.

Joku turhautunut palstanikkari on väittänyt, että he ovat nykyaikaisen tuotantoprosessin oravanpyörään juuttuneita uhreja. Mutta maaseutukiertueen kirjallisen matinean korokkeella, vastaanottaessaan yleisön taputuksia ja silmäillessään omistuskirjoitusta janoavien ihailijoiden jonoa, he ovat sankareita ja unohtavat niin matkan rasitukset kuin alimittaiset rahalliset korvauksensa.

Mitä syytä ei ole peitellä sitä tosiasiaa, että menestyksellinen toiminta edellyttää erilaisiin lukijaryhmiin määrätietoisesti kohdistettua markkinointia ja mainontaa, samoin kuin ei sitäkään, että perimmäisenä motiivina on kohtuullinen taloudellinen kannattavuus. Mutta mistään rahanhimosta ei tietenkään ole ollut, ole eikä saa olla kysymys.

Siviilijärjen mukaan saattaa tuntua nurinkuriselta, että huonosti tunnetun kirjailijan todennäköisesti huonosti myyvää kirjaa mainostetaan yhdellä pikkuilmoituksella, mutta hyvin tunnetun kirjailijan todennäköisesti hyvin myyvää kirjaa mainostetaan useammalla jätti-ilmoituksella. Markkinajärjen mukaan asian laita on kuitenkin täsmälleen päinvastainen. Seuraan sukuni perinteitä ja otan matemaattisen esimerkin.

Olettakaamme ensin, että kalliin kampanjan ansiosta kahdenkymmenen euron hintaista normaalikirjaa onnistutaan myymään oletetun tuhannen kappaleen sijasta kaksituhatta kappaletta. Lisäystä on peräti 100%. Loistava tulos.

Olettakaamme sitten, että sama summa sijoitetaan menestyskirjaan, jota onnistutaan myymään oletetun viiden-

kymmentuhannen kappaleen sijasta kuusikymmentätuhatta kappaletta. Lisäystä on vain 20%. Heikko esitys.

Mutta jos asiaa mitataan rahassa, ja miksei mitattaisi, edellisessä tapauksessa yhtiön nettoaisi vain 1000 x 20 eli kaksikymmentätuhatta euroa ja jälkimmäisessä tapauksessa peräti 10000 x 20 eli kaksisataatuhatta euroa. *Pecunia non olet.*

Mutta missä he piileksivät, nuo mainiot markkinamajjat ja -matit, jotka tekevät näkymätöntä työtään leikkisästi sanottuna seinän ja tapetin välissä? Katseeni etsii pöytää, jonka ympärillä istuisi ryhmä muotitietoisia nuoria, sellaisia jotka lymyävät pankkien takahuoneissa tai pörssisaleissa tietokonepatteristojensa suojissa, kiiruhtavat lunsseille pitkin Aleksanterinkatua ja suhtautuvat halveksivasti köyhiin asiakkaisiin. Turhaan.

Kaikki näyttävät vapautuneilta, rennoilta ja iloisilta. Mutta nyt huomaa – parempi myöhään kuin ei milloinkaan! – etteivät taitavimmat myyjät tietenkään ole eivätkä milloinkaan ole olleet mitään puunukkeja vaan seurueidensa keskipisteitä, vastustamattoman charmikkaita ja seksikkäitä miehiä ja naisia.

Kohotan maljan enemmistön eli kaikkien huonosti myyvien kirjailijoiden puolesta ja toivotan kustannusyhtiölle onnea ja menestystä. En kuitenkaan malta olla huomauttamatta, että kyllä meitäkin tarvitaan, jollei käytännössä niin ainakin teoriassa.

Kuvitelkaa ensin yhtiötä, jossa olisi kaupan vain huonosti myyviä hyviä kirjoja. Pitkässä juoksussa myönteinen kulttuurinen imago saattaisi kasvattaa voittoja niin muhkeasti, että seuraavaa tasavuosisjuhlaa varten ei riittäisi Pasilan messukeskus.

Kuvitelkaa sitten yhtiötä, jossa olisi kaupan vain hyvin myyviä huonoja kirjoja. Pitkässä juoksussa kielteinen kulttuurinen imago saattaisi kasvattaa tappioita niin muhkeasti, että seuraavaa tasavuosisjuhlaa varten riittäisi toimitusjohtajan olohuone.

Fazerin periaate kääntyy pääläelleen. Tiedän, tiedän, Ruotsissa molempia on jo kokeiltu, mutta muistakaa, Suomi ei ole Ruotsi ja pitkässä juoksussa voi tapahtua mitä taha...

Älkää hyvät miehet retuuttako, kyllä minä vähemmäläkin lähden! Mistä helvetistä minä olisin voinut arvata, ettei mikrofoni ollutkaan poissa päältä.